



TRONDHEIM KOMMUNE



Barne- og familietjenesten Midtbyen

Å se i mørket

- en HKH-kartlegging av
gutteprostitusjon i Trondheim



Innhold

Innledning	3
Definisjoner og avgrensninger.....	4
Metode og kilder	4
Funn fra kartleggingen	7
Oppsummering av funn.....	15
Tiltaksplan	16
Referanser	19

Innledning

Bakgrunn for kartleggingen

Ungdomsundersøkelsen "Ung i Trondheim", og kalt Ungdata, gjennomføres hvert 4. år. Det er en spørreundersøkelse som er konstruert for å gi en oversikt over helse og atferd blant ungdommene i Trondheim. Høsten 2013 ble det benyttet spørsmål i Ungdata som er like for ungdomsundersøkelser i flere deler av Norge, og kan dermed gi sammenlignbare data. I tillegg til spørsmålene fra Ungdata tok undersøkelsen i Trondheim med spørsmål om erfaring med salg av sex.

Til sammen svarte 8042 elever fra ungdomsskolen og videregående skole på spørsmålene i Trondheim. Konklusjonen var at det var en positiv utvikling på de fleste områder selv om en betydelig andel av elevene har utfordringer med sin psykiske helse. På spørsmål om elevene noen gang har utført seksuelle tjenester mot betaling svarte 5 % av guttene "ja". For jentene var det tilsvarende tallet 1,6 %.

Tendensen til at det har vært flere gutter enn jenter i den alderen som har solgt seksuelle tjenester har kommet frem i tidligere undersøkelser både i Trondheim og andre steder, men tallene var likevel forholdsvis høye. Mer enn 200 gutter svarte at de har solgt seksuelle tjenester, men det er lite kunnskap om hvordan dette har foregått. Er dette en ensartet gruppe, hva er motivene og hvem er kjøperne? Dette var spørsmål som meldte seg etter presentasjonen av undersøkelsen. Uteseksjonen i Trondheim ønsket å se nærmere på dette fenomenet ettersom vi var usikre på hvordan disse tallene skulle tolkes. Selv om vi til tider har hatt kontakt med unge gutter som har fortalt om salg av sex, ble også vi i Uteseksjonen overrasket av hvor høye tallene var.

Målet med kartleggingen

Målet med kartleggingen er å få en bedre forståelse av hvem guttene som bekreftet at de har solgt sex er, om de får den hjelpen de har behov for i de eksisterende tjenestene og hvilke tilbud som mangler.

Det spørsmålet vi stiller oss i denne undersøkelsen er om hjelpeapparatet har et adekvat tilbud til de guttene det her er snakk om. For å svare på det ville vi forsøke å finne ut om dette er gutter som ønsker eller trenger hjelp, hvilken hjelp de i så fall ønsker, hvilket tilbud som er tilgjengelig og hvor vidt det er kjent.

Definisjoner og avgrensninger

Vi bruker begrepene sexsalg (ev. salg av seksuelle tjenester) og prostitusjon som synonymer i rapporten. Det innebærer minst to parter hvor en betaler eller gir en annen gjenytelse til en annen i bytte mot seksuelle tjenester, og hvor vederlaget er en forutsetning for de seksuelle tjenestene. Vi er åpne for at det kan forekomme i mange former, og at tjenestene som utføres ikke nødvendigvis vil oppfattes som seksuelle av ungdommen.

Salg av seksuelle tjenester kan også forekomme over internett uten fysisk nærvær ved at ungdom viser seg frem eller utfører handlinger med seg selv foran webkamera.

I kartleggingen vurderer vi ikke hvor vidt tallene i ungdomsundersøkelsen stemmer, men vi har sett etter tegn på mulige feilkilder.

For eksempel kunne det være tegn på at mange bevisst oppgir feil svar dersom det var en uforholdsmessig stor andel i som bekreftet at de har solgt sex i enkelte klasser. Vi har ikke sett noen tegn på det, fordelingen av gutter som svarer bekreftende på spørsmålet om de har solgt sex er jevnt fordelt i bydeler og på skoler. Tallene fra ungdomsundersøkelsen er også gjennomgått av andre og besvarelser som har inneholdt svar som åpenbart er uriktige er utelatt.

Målgruppen for kartleggingen er gutter mellom 13 og 20 år.

Metode og kilder

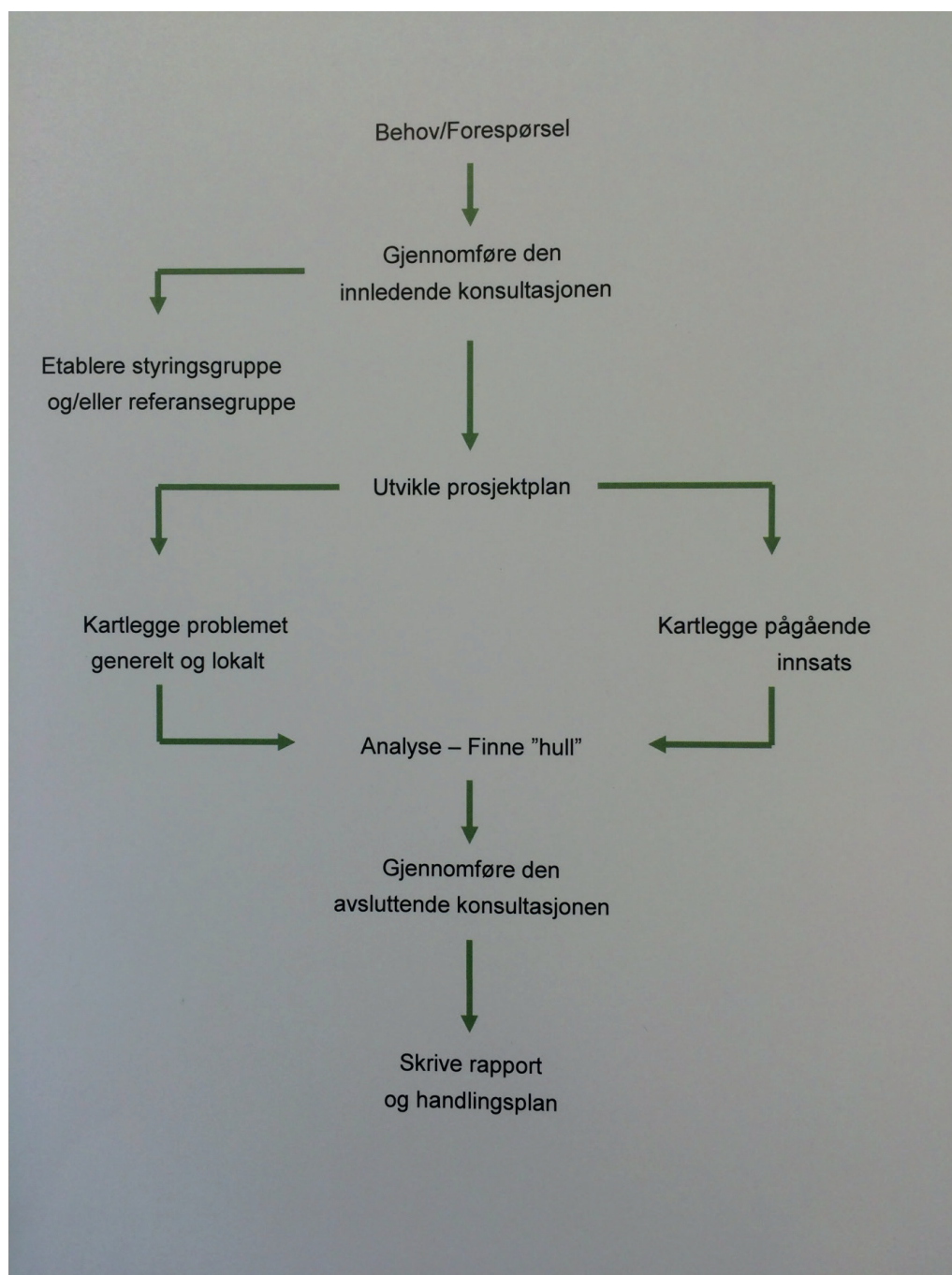
Hurtig kartlegging og handling

Hurtig kartlegging og handling (HKH) er en tilnærming som er basert på Verdens helseorganisasjons Rapid Assessment & Response (RAR), en metode for rask kartlegging av helseproblemer og identifisering av behov for tiltak. Den er bearbeidet og tilpasset til sosialfaglig arbeid i Norge av KoRus vest Bergen (Bergensklinikkene 2014). I Trondheim fikk Uteseksjonen bistand og veiledning av KoRus (Kompetansesenter rus - Midt-Norge). Valg av metode ble gjort ut fra muligheten til å utføre den innen rimelig tid og på grunn av praktisk anvendelighet av resultatene.

HKH tar utgangspunkt i et identifisert problem. Her er det tallene fra Ungdomsundersøkelsen, den høye forekomsten av gutter som svarte bekreftende på at de har solgt seksuelle tjenester som blir undersøkt. Uteseksjonen var av den oppfatningen at kunnskapen på området ikke var tilfredsstillende. Det var lite som var kjent om hvordan disse guttene solgte sex, hvilke konsekvenser det fikk for dem, hvilke hjelpe-tiltak som eksisterte og om det var noen behov for andre tiltak. HKH som metode var tiltalende for oss også fordi den oppfordrer til samarbeid på tvers av ulike tiltak.

Under arbeidet med rapporten ble vi kontaktet av Prosjenteret, som er nasjonalt kompetansesenter for prostitusjon. De fortalte at det ikke har vært mulig for dem å hente ut tall for prostitusjon i Trondheim de siste fem årene. Det er ikke så stor tilgang på lokale skriftlige kilder for perioden.

HKH-prosessen



Konsultasjon ved oppstart og avslutning

Prosjektet ble iverksatt gjennom en innledende konsultasjon hvor vi inviterte samarbeidspartnere som kunne ha kunnskap om prostitusjon blant unge gutter eller som kunne støtte oss i arbeidet med å bli bedre kjent med fenomenet. Vi ønsket deltakelse fra politisk og administrativt nivå i kommunen og kontakt med både offentlige og ideelle tiltak som kunne bidra med kunnskap og kontakter. Ved innledende konsultasjon deltok representanter fra lavterskeltiltak, politi, politisk og administrativt nivå i kommunen og spesialisthelsetjenesten.

Referansegruppe

I løpet av kartleggingen har vi hatt en referansegruppe som har bidratt med faglige innspill og forankring i kommunens øvrige virksomhet. Referansegruppa har blitt samlet fire ganger i løpet av perioden, og har bestått av representanter fra Subrosa, Høgskolen i Sør-Trøndelag, PIMPIT (Politiets Innsatsstyrke Mot Prostitusjon), rådmannens fagstab og Barnevernvakta. LLH (Landsforeningen for Lesbiske, Homofile, bifile og transpersoner) var invitert og ønsket å delta, men av praktiske årsaker fikk de ikke anledning.

Intervjuer med ulike tjenester, nøkkelinformanter og målgruppa

Vi ønsket å intervjuer ulike tjenester som får kontakt med guttene, andre som har spesiell kunnskap om gutter som selger sex og med guttene selv. Vi kontaktet en rekke tjenester som stilte til intervju og fortalte om sine erfaringer. Vi gjorde også intervjuer med en ung jente som har solgt sex, en tidligere mannlig prostituert og med foreldrene til en gutt som har solgt sex. Vi har vært i kontakt med flere gutter som har erfaring med å selge sex, men vi har ikke lyktes i å få noen av våre kontakter til å stille opp til et formelt intervju. Det samme har vært tilfellet med gutter som har blitt forespurt gjennom andre tjenester. Det har vært tilfeller hvor guttene har samtykket til å stille til intervju, men hvor det gjentatte ganger har blitt meldt avbud. Vi har også annonsert etter gutter i målgruppa på en nettdatingside for homofile. Dette er en side hvor vi kjenner til at det har blitt etablert kontakt mellom gutter som selger sex og kjøpere. Det har vært en viss interesse for vår annonse da det er en god del klikk videre til vår informasjon på Trondheim kommunes sider. På kommunens egne sider etterspør vi informanter og informerer om undersøkelsen. Vi har ikke lyktes med å rekruttere noen av guttene i målgruppa til intervju.

Observasjoner

Uteseksjonen har kontakt med ungdommer gjennom vårt oppsøkende arbeid og oppfølging blant annet etter vedtak fra barne- og familietjenesten i Trondheim. I perioden hvor vi har arbeidet med kartleggingen har vi også benyttet oss av dette for å gjøre observasjoner og høre om ungdommenes kjennskap til gutter som selger sex. Vi har gjort feltobservasjoner på jernbanestasjonen, området ved piren, hurtigrutekaia og rundt toalettene på bussterminalen på kveldstid over en periode på tre måneder. I tillegg er det gjort feltobservasjoner på nattetid i sentrum, spesielt rundt utestedenes stengetider, da vi har antatt at dette er et tidspunkt der prostitusjon kan forekomme. Vi har gjennomført disse observasjonene omtrent tre ganger ukentlig med spesiell vekt på helgene. I samme periode har vi også systematisk spurt ungdommer vi har møtt i det oppsøkende arbeidet om de kjenner til salg av sex i ungdomsmiljøet.

Eksisterende informasjon

Prostitusjon blant unge har vært tema både i større kvantitative undersøkelser, feltstudier og intervjuundersøkelser tidligere. Vi har gått gjennom det vi har funnet og sett som mest relevant.

Uteseksjonen har gjennom KoRus Midt hatt tilgang til råmaterialet fra Ungdomsundersøkelsen. Ungdomsundersøkelsen ble en viktig kilde til informasjon for kartleggingen. I tillegg til at den gir et mål for omfanget av sexsalg blant gutter gir den informasjon om sosiale og helsemessige forhold.

Funn fra kartleggingen

I intervjuundersøkelser med menn som har solgt sex kommer det frem at kundegrunnlaget er både menn og kvinner. De som selger sex har ulike seksuelle orienteringer og motivene for salg av sex kan være økonomiske, men også utforskning av egen seksualitet og ønske om spenning er motiver som kommer frem i studiene (Hegna og Pedersen, 2002). Det virker som observasjonsstudier i større grad tar opp rus og sosiale problemer blant gutter og menn som selger sex enn hva som kommer frem i intervjuundersøkelser (Bjørndahl, 2010). Larsen og Pedersen (2005) skriver at guttene i liten grad er bevisste på seg selv som seksuelt attraktive for voksne.

Pågående innsats

Trondheim kommune har siden 2006 hatt et eget tiltak i regi av Kirkens Bymisjon ved OBU – Omsorgsstasjonen for barn og unge ved navn UNGPRO. Dette tiltaket ble startet etter at det ble laget en rapport som het "Følelser i drift" (Grytbakk og Borgestrand, 2004)

Dette tiltaket var spesielt rettet mot ungdom som hadde erfaring med salg av sex, og skulle være et samtaletilbud både til jenter og gutter. Dette tiltaket var også en del av en samarbeidsavtale med Trondheim Kommune og Kirkens Bymisjon, men ble lagt ned i 2014, etter at de meldte om liten pågang og det ble satset på andre problemstillinger hos ungdom. OBU melder likevel om at de har fått henvendelser fra både hjelpeapparatet og ungdoms pårørende vedrørende tematikken og har hatt ungdommer inn til samtaler. Det fortelles at det rundt utarbeidelsen av "Følelser i drift", og satsningen på området kom en del henvendelser, men det avtok etter at OBU reduserte innsatsen.

Subrosa menn er et annet tiltak som er et tilbud i regi av Helseteamet i Trondheim kommune, og som retter seg direkte mot menn over 18 år som selger sex. De fleste som benytter seg av dette tilbudet er også en del av rusmiljøet i Trondheim. I dag er Trondheim den eneste kommunen i landet som har et hjelpetiltak rettet særskilt mot mannlige rusmisbrukere og sexsalg. Subrosa menn forteller at det er vanskelig å komme i kontakt med menn med prostitusjonserfaring, og at det er svært tabubelagt. De mener at det er store mørketall og at det ikke er nok tid og ressurser til å nå og arbeide opp mot denne gruppen. Subrosas målgruppe er menn med rusproblemer, og de følges opp individuelt. Det har blitt gitt tilbud om gruppesamtaler, men det har vært lite interesse for dette. Subrosa forteller at mennene det er snakk om omtaler sexsalget som lite kjent, de mener de holder virksomheten sin skjult for de som ikke er involvert.

Andre tiltak som opplyser at de har kontakt med gutter / menn som selger seksuelle tjenester er SMISO, som er en forkortelse for Senter mot incest og seksuelle over-

grep. SMISO er en privat stiftelse basert på offentlige tilskudd fra stat, kommune og helseforetak. De retter hovedsakelig sitt tilbud til voksne, men også har blitt kontaktet av mindreårige ofre for overgrep og som forteller om erfaring fra salg av sex.

LLH, Landsforeningen for lesbiske og homofile, er også et tiltak som tilbyr støttesamtaler med personer som er usikre i forhold til sin egen seksuelle orientering. De opplyser at de ikke har noe fokus på tematikken sexsalg, men at de ved noen tilfeller kan møte ungdommer som har erfaring i forhold til salg av seksuelle tjenester. Gjennom støttefunksjonen kommer LLH i kontakt med unge som vurderer å ha seksuell kontakt med voksne, og kan ha en forebyggende rolle for ungdom som vurderer denne formen for kontakt. De følger også opp gutter på nettstedet Gaysir som har en viktig rolle i kontaktetablering mellom unge gutter og voksne.

Statens Barnehus er et tilbud til barn og ungdom som kan ha vært utsatt for, eller vært vitne til vold eller seksuelle overgrep, der det foreligger en politianmeldelse. Tilbudet er også for voksne med en psykisk utviklingshemming. Statens Barnehus gir også råd og veiledning til privatpersoner og offentlige instanser i anonyme saker som er uavklarte. På grunn av dette opplyser de at de har hatt noen samtaler med gutter som har solgt sex, men på grunn av alder kommer de dit som ofre for seksuelle overgrep. Statens Barnehus tilbyr da samtaler, men har ingen spisskompetanse på temaet, og skal i utgangspunktet kun være en støtte for en kortere periode, frem til en eventuell rettssak. De ønsker å kunne henvise videre til andre i hjelpeapparatet for å sikre riktig hjelp og kontinuitet i tilbudet til denne gruppen med unge gutter. Dette også med tanke på at flere av guttene ikke ser på seg som selv som ofre for overgrep.

Representanter fra de ulike organisasjonene og instansene ble intervjuet for å samle kunnskap om guttene som oppgir at de har solgt eller byttet seksuelle tjenester, og hvilke hjelpetilbud de har i Trondheim. Gjennom disse intervjuene finner vi at disse guttene i liten grad er en prioritert gruppe, men at de heller ikke er en gruppe som er særlig tilgjengelige eller hjelpsøkende. Det vil finnes tilbud, og det er systemer på plass som vil reagere dersom det blir meldt om salg av seksuelle tjenester fra gutter under 18 år, både i form av etterforskning av forholdene og støttetiltak for ungdommene. Det er imidlertid lite proaktiv oppsøkende virksomhet på området. Etter at OBU opprettet et tiltak rettet mot yngre som har solgt seksuelle tjenester, fikk de flere henvendelser vedrørende ungdom som har solgt sex. Antall henvendelser avtok når de ikke lenger hadde så stort fokus på temaet. Det var for det meste jenter som tok kontakt i forbindelse med salg av seksuelle tjenester.

Representanter fra hjelpeapparatet oppgir at de satser forholdsvis lite ressurser på å nå unge gutter som selger seksuelle tjenester. Guttene det er snakk om kan ha andre tilbud i hjelpeapparatet, men det er lite tiltak som er spesifikt rettet mot gutter som selger seksuelle tjenester. Det beskrives heller ikke noen stor etterspørsel etter tilbud fra denne gruppa.

Politiets innsats mot prostitusjon i Trondheim (PIMPIT) har ansvar for å følge opp sexhandel, og det er to stillinger som er knyttet til dette i Trondheim. Det de har jobbet med er den mest synlige prostitusjonen. Det vil si det sexsalget som har vært annonsert og mindre ressurskrevende for politiet å etterforske. PIMPIT forteller at det har vært så mye å ta tak i av åpen prostitusjon, at det har blitt brukt lite ressurser på etterforskning av mer skjulte miljøer. Det har i hovedsak vært utenlandske kvinner som har solgt seksuelle tjenester til menn som har vært i fokus. I de tilfellene hvor det har vært mindreårige involvert har det ikke vært straffeforfulgt som prostitusjon, men som seksuelle overgrep mot mindreårige.

De tilfellene hvor det har blitt kjent at målgruppen har solgt seksuelle tjenester har det både vært tilfeller hvor dette har vært klart ved henvendelsen, og tilfeller hvor det har kommet frem etter hvert. Det er forholdsvis vanlig at forholdene først ble kjent av politiet og at det senere har blitt tatt kontakt med hjelpeapparatet

Spesialisthelsetjenesten er oppgitt som samarbeidspartner for de hjelpetiltakene vi har intervjuet. Ved alvorligere tilfeller av traumatisering, angst depresjoner og andre psykiske lidelser henvises ungdommene videre. Noen av våre informanter var usikre på hvor god spesialisthelsetjenestens kompetanse på området er. En informant forteller om tilfeller hvor deres klienter har fortalt at de har blitt avvist når de har ønsket å snakke om seksuelle overgrep, og har fått tilbakemeldinger om at det ikke er det de skal ta opp i sin behandling. Andre informanter etterlyste et tilbud hvor det var spesialkunnskap om problematikken, og en oversikt over tiltakene som finnes i forhold til problematikken.

Det blir etterspurt mer deltakelse på internett og bedre oversikt over hva som foregår blant ungdom på nettet. Det er et ønske å få bedre oversikt over hvilke hjelpetiltak som finnes. Det er også flere som har et ønske om å få mer oppmerksomhet på prostitusjon blant mindreårige gutter og det blir etterspurt spesialkompetanse på området. Et første skritt kan være en erkjennelse av at dette er noe som faktisk foregår, og at det er noe vi må lære oss å snakke om.

”Markedet”

Kontaktsider på internett blir beskrevet som en vanlig arena for kontaktetablering mellom guttene og kjøperne i våre intervjuer og tidligere undersøkelser (for eksempel Pedersen og Hegna – 2002). Det finnes her flere grupper på disse kontaktsidene som er rettet mot kontakt mellom eldre og yngre. Selv om de aktuelle nettsidene gjerne har 16-års grense for å opprette en profil, er det flere gutter under 16 år som har oppgitt at det er slik de har fått kontakt med voksne menn. Informantene forteller at det tidligere har vært områder som jernbanestasjonen og piren hvor det skal ha foregått en del salg av seksuelle tjenester hvor også mindreårige gutter kan ha vært blant de som har solgt sex. Dette ble hovedsakelig beskrevet som noe som har skjedd tidligere, men det var usikkerhet blant informantene om dette fortsatt pågår. Uteseksjonen har oppsøkt disse plassene uten å finne tegn til at det forekommer sexsalg fra unge gutter der nå.

Informanter forteller om gutter som har laget profiler på enkelte nettsteder fordi de var usikre på sine seksuelle preferanser, og ønsket å utforske sin egen seksualitet. De kan ha et ønske om å treffe jevnaldrede, men opplever at de blir kontaktet av voksne menn, og disse mennene gir dem penger eller andre former for betaling mot sex.

Informanter forteller også at yngre gutter kan vente utenfor utesteder ved stengetid og at de treffer voksne menn der da. Uteseksjonen har observert synlig gutteprostitusjon utenfor et utested i byen ved stengetid. Guttenes alder er ikke kjent, men aldersforskjellen mellom guttene og kjøper var betydelig.

Kjøpesentre blir også nevnt som mulige treffsteder i Trondheim. En informant forteller han har kjennskap til at det avtales treff på hotellene i byen i forbindelse med større messer med mange tilreisende, og at det også er yngre gutter som er på hotellene i denne sammenhengen. Uteseksjonen har også gjort observasjoner som viser at det sannsynligvis foregår salg av sex på byens hoteller hvor yngre gutter er involvert. Blant annet ved at de blir sluppet inn gjennom bakdører. Vi har også snakket med

resepsjonister ved enkelte av hotellene og de har også inntrykk av at det forekommer selv om de sjelden kan være sikre på det. Det har forekommet at unge gutter har forsøkt å lure seg inn på hotellrom uten å bli sett av resepsjonisten.

Da Uteleksjonen startet med kartleggingen så vi for oss at det kunne være spesielle ungdomsmiljøer hvor det oppstår visse trender, og at det innenfor enkelte grupper av ungdommer var vanlig å selge seksuelle tjenester. Tallene fra ungdomsundersøkelsen tyder ikke på at dette er tilfelle. De som har svart bekreftende på spørsmålet om de har solgt seksuelle tjenester ser ut til å komme fra alle bydeler og ser ut til å være ganske jevnt fordelt ut over alle skolene.

Enkelte informanter forteller at de kjenner til tilfeller av seksuell omgang mellom jevnaldrede hvor penger tidvis har inngått som en del av den seksuelle relasjonen. Det har blitt brukt penger for å overtale noen til å delta i seksuelle aktiviteter som de har vært usikre på om de ønsker å være med på. I tilfeller som har blitt meldt til barnevernvakta har det oppstått konflikter mellom de involverte.

I intervjuene forteller enkelte informanter de om menn som ble utsatt for overgrep da de var yngre, og som senere har blitt kjøpere av sex fra yngre gutter. Disse mennene har blitt beskrevet som kognitivt svake menn. Blant dem finnes det menn som legger til rette for aktiviteter for unge gutter, og benyttet seg av dette for å få seksuell omgang med guttene som gjenytelser. Disse guttene har i noen tilfeller også fått penger eller andre goder for å utføre seksuelle tjenester. Enkelte av våre informanter er av den oppfatningen at det ofte gutter med lite omsorg og tilsyn i hjemmet som lokkes hjem til disse mennene. Dette er menn som kan fremstille forholdet som frivillig og i liten grad ser at de har gjort noe galt. Disse mennene omtales som "bydelsonkler" i hjelpetjenestene. Larsen og Pedersen (2005) beskriver noe av det samme når de forteller om menn i nabolaget som lokker til seg barn som ikke følges opp så tett av foreldrene, og som kanskje savner voksenkontakt.

Blant brukerne av Subrosa blir det fortalt om en organisert kontakt med både kvinnelige og mannlige kunder. Det fremstår som et mer styrt marked hvor det finnes "bakmenn" som formidler kontakter. En nøkkelinformant kan fortelle at det ikke er kjent om noen av de som selger sex gjennom disse bakmennene er under 18. Det blir fortalt at de som organiserer en slik virksomhet oppgir at alle de rekrutterer er over 18. Informantene som kjenner til de kvinnelige kjøperne, tror at noen av kvinnene ønsker å møte yngre virile menn. Av 15 menn som benytter seg av tilbudet som Subrosa tilbyr, er det kun to menn som oppgir at de har solgt sex til menn.

Subrosa forteller imidlertid at de ikke har noe kontakt med gutter under 18 år ettersom det må meldes til barnevernet om de blir kjent med at yngre ruser seg og selger seksuelle tjenester.

I de fleste beskrivelsene er det fysisk seksuell kontakt som det blir betalt for, men det har også blitt beskrevet tilfeller hvor gutter har fått betalt for bilder av seg selv, eller deltatt i aktiviteter de selv ikke oppfattet som seksuelle, men sannsynligvis hadde en slik funksjon for "kunden" i forholdet.

Politiet registrerer kjøp av seksuelle tjenester fra ungdommer under 16 år som overgrep mot mindreårige. Dette har en høyere strafferamme enn kjøp av seksuelle tjenester. Det er derfor ingen enhetlig statistikk over anmeldelser for kjøp av seksuelle tjenester fra gutter under 16 år

Heller ikke SMISO, Barnevernvakta, OBU eller Barnehuset har ført noen statistikk over salg av seksuelle tjenester fra mindreårige gutter. De har møtt gutter med slike erfaringer, men det er ikke snakk om mange på noen av stedene. I den grad det føres

oversikter teller salg av seksuelle tjenester fra gutter gjerne som overgrep uavhengig om det var betaling involvert.

Guttene familiebakgrunn

Guttene som bekreftet at de har solgt sex i ungdomsundersøkelsen kommer fra ulike kanter av byen, ingen bydeler skiller seg tydelig ut. Trondheim er ikke like preget av sosiale ulikheter mellom "øst og vest" som vi kan finne i andre byer. Det kan derfor være interessant å se på om andre sosioøkonomiske faktorer betyr noe for hvilke gutter som selger sex. I Ungdomsundersøkelsen oppgir 40% av guttene som har solgt sex at minst en av foreldrene har fullført utdanning på Universitets- eller høyskolenivå. Dette er marginalt høyere enn hva vi finner i ungdomsgruppa totalt. Guttene i vår målgruppe skårer litt høyere enn gjennomsnittet på at de holder fritiden sin skjult for foreldrene. Dette beskrives også av Larsen og Pedersen (2005). De refererer til sine informanter som forteller at det ikke er slikt man snakker med foreldrene sine om.

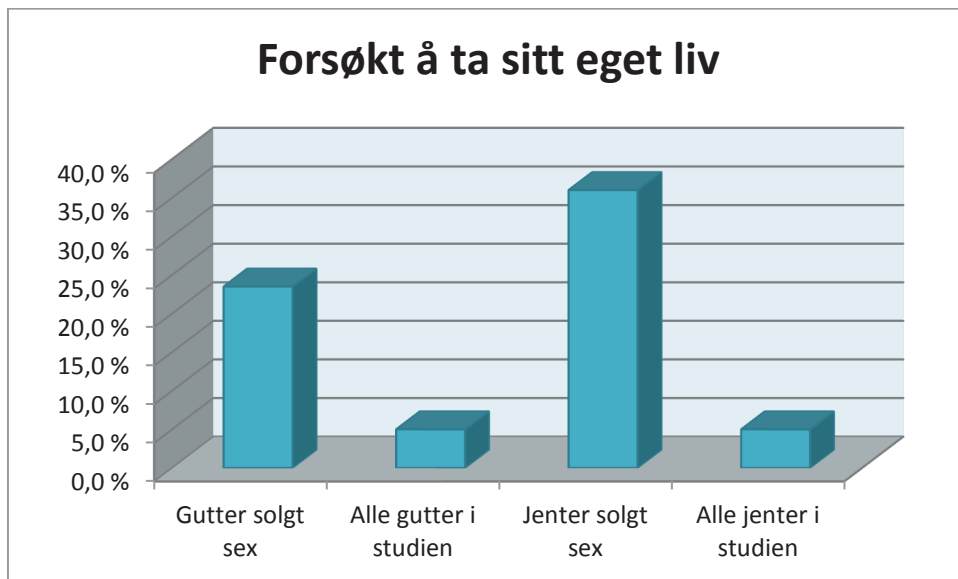
I NOVAs veileder "Ungdom som selger eller bytter sex" (2006) skriver de også at undersøkelser ikke viser noen forskjell på ungdoms erfaring med salg av sex ut fra yrket til foreldrene.

Blant unge som selger sex, er forholdet til familien blant de vanskelige områdene. Foreldre reagerer sterkt på at barna selger sex, og dette kan være et problem for familierelasjonene kommer det frem i flere av nøkkelinformantintervjuene. Foreldrene kan også ha andre tanker om hvilken hjelp og støtte ungdommene trenger enn hva ungdommene selv har.

I ungdomsundersøkelsen ble det stilt spørsmål om ungdommene stolte på foreldrene sine, og om de opplevde at foreldrene stolte på dem. Av de guttene som oppgir at de har solgt seksuelle tjenester er det flere som oppgir at de ikke stoler på sine foreldre, og at foreldrene ikke stoler på dem sammenlignet med guttene som svarer at de ikke har solgt seksuelle tjenester.

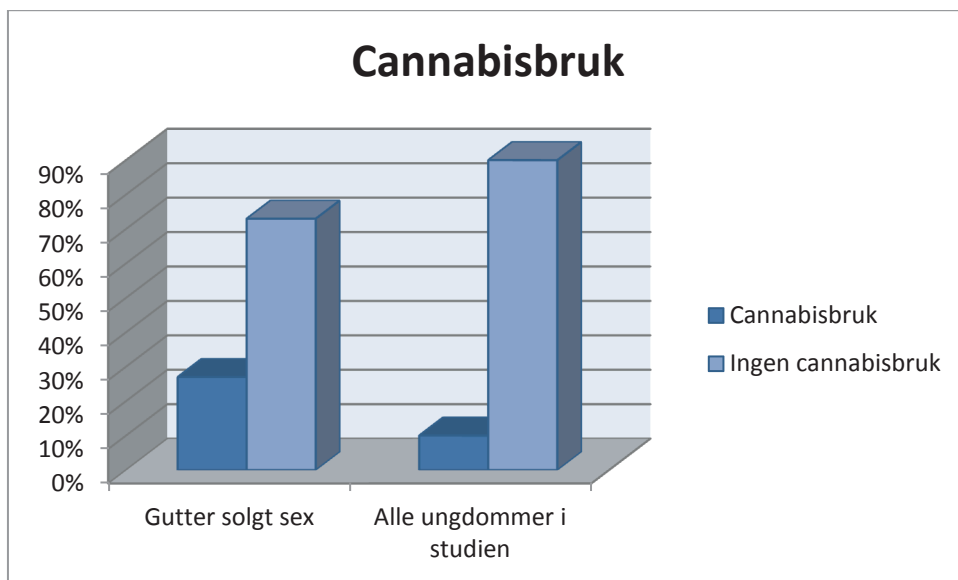
Psykisk helse og rus

Den psykiske helsen hos gutter som har solgt sex er et av temaene som er interessante for spørsmålet om hvilke tiltak som kan være aktuelle ovenfor disse guttene. Blant guttene som oppgir at de har solgt sex sier 33 % at de har forsøkt å skade seg selv. Dette er nesten tre ganger så hyppig som det vi finner blant gutter generelt i undersøkelsen. Her er for øvrig kjønnsforskjellene store. Blant jenter er det 30 % som oppgir at de har forsøkt å skade seg, og blant jenter med prostitusjonserfaring er tallet 62 %. 23,5 % av guttene som oppgir at de har solgt sex svarer også at de har forsøkt å ta sitt eget liv, mens andelen for gutter totalt er 5 %. For jenter er tallene henholdsvis 36 % for de som har solgt sex mens tallet for jenter totalt er 10 % (tabell 1).



Tabell 1

I Ungdomsundersøkelsen svarte 10 % at de hadde brukt hasj eller marihuana. Blant ungdommene som hadde solgt sex oppga 27 % av guttene og 25 % av jentene at de hadde brukt disse stoffene. Litt over halvparten av guttene som hadde solgt sex oppga også å ha drukket så store mengder alkohol at de ble tydelig beruset. Dette er dobbelt så høye tall som vi finner når vi ser på hele ungdomsgruppen (tabell 2).



Tabell 2

Bruk av rusmidler omtales også i forbindelse med salg av sex i annen litteratur. Larsen og Pedersen (2005) skriver at sannsynligheten for å få tilbud om å selge sex er betydelig høyere om ungdommen er en del av et rusmiljø. Antagelig er det de færreste av ungdommene som svarer at de har prøvd å røyke hasj i Ungdomsundersøkelsen kan sies å være del av et rusmiljø, men vi kan ikke utelukke at det gjør noen utslag i tallene.

Norske og svenske undersøkelser har også tidligere vist at ungdommer som har erfaring med å selge sex skiller seg ut fra andre ungdommer ved at de tidligere har begynt å drikke alkohol og har et mer omfattende forbruk med flere alkoholrelaterte problemer (NOVA, 2006).

I hjelpeapparatet bekreftes inntrykket av korrelasjoner mellom salg av sex og rusbruk. For Subrosa menn er rusbruk en forutsetning for innsats fra deres side, så blant deres brukere har nesten samtlige et rusproblem. SMISO forteller at de som er utsatt for seksuelle overgrep gjerne bruker rus for å døyve minner. LLH presiserer at ikke alle som selger sex har et problematisk forhold til rus selv om mange av guttene det er snakk om her bruker rus.

Hele 12 % av de som har solgt sex svarer "nei" på spørsmålet om de tror de vil få et lykkelig liv mot 2 % av alle guttene i ungdomsgruppa. Det er færre av de som har solgt sex som svarer "vet ikke" slik at prosentandelen som svarer at de tror de vil få et lykkelig liv er ganske lik normalpopulasjonen (tabell 3).



Tabell 3

Flere av ungdommene i vår målgruppe forteller at de har oppsøkt skolehelsetjenesten enten det er på grunn av rus, psykisk eller fysisk helse, men det er ikke noen tall på om de har tatt opp problematikk rundt sexsalg.

Gutter som selger sex oppgir mer håpløshet, selvskading og rusbruk enn andre gutter og de er hyppigere brukere av skolehelsetjenesten. Vi kan ikke trekke noen konklusjoner om selvskading og rusbruk er en konsekvens av sexsalg, en årsak til at guttene selger sex eller om det finnes andre årsaker som fører til både sexsalg, selvskading og rusbruk.

Larsen og Pedersen (2005) omtaler psykisk sårbarhet som en risikofaktor og skriver at desto større psykisk sårbarhet vi finner hos ungdommene, desto større risiko har de for å bli trukket inn i seksuelle relasjoner med voksne.

Økonomiske motiver

Ved salg av seksuelle tjenester er det økonomiske motivet ganske åpenbart. I de tilfellene vi kjenner til, hvor gutter under 18 år har solgt sex, er det ikke store summer som er betalt. En informant sa at guttene neppe kjente til sin egen verdi. Betalingen har skjedd i kontanter eller med røyk og rusmidler. Våre observasjoner på nettet tyder på at et sted å overnatte for gutter som kommer langveis fra er et motiv for å knytte kontakter. I denne kontaktformidlingen er det ikke kjent om noen av guttene kan være umyndige.

På kontaktsider på internett formidles det kontakter hvor det nevnes at man har overnattingsmuligheter. Pedersen og Hegna (2014) skriver om unge gutter som ser sex som en mulighet for å kunne ordne et sted å sove om natta for gutter som har behov for dette. Det ble ikke nevnt blant våre samarbeidspartnere at salg eller bytte av seksuelle tjenester hadde denne funksjonen blant unge gutter i Trondheim.

Seksuell orientering og utforskning

I hjelpeapparatet er det en oppfatning om at guttenes seksuelle orientering og ønske om å utforske denne ser ut til å gi guttene motiv til å selge seksuelle tjenester. Informantene forteller at det ofte er gutter som er usikre på sin egen seksuelle legning som selger seksuelle tjenester før de fyller 18 år. Biseksualitet beskrives også som vanlig blant kjøperne av seksuelle tjenester. Det stemmer også med funn i tidligere undersøkelser (Bjørndahl, 2010). Informanter forteller at de guttene de har vært i kontakt, og som selger sex til menn ofte er homofile eller bifile. Dette er et inntrykk som går igjen blant informantene, og som vi også finner i eksisterende litteratur (Hegna og Pedersen, 2002).

Usikkerhet i forhold til egen seksuell orientering kan være en motivasjon for å søke kontakt gjennom enkelte nettsted. Seksuell utforskning har blitt oppgitt som motiv for å søke kontakt med menn på nettet gjennom kontaktsteder på internett. Innledningsvis var ikke nødvendigvis motivet å få betaling eller treffe menn som er mye eldre enn dem selv, men det virker som det er et stort marked for dette. Penger er også et motiv som nevnes av målgruppen selv.

Ønske om oppmerksomhet

Blant menn som selger sex til kvinner blir det lagt vekt på at det er kvinner som også betaler for middager og involverer mennene i et kjærestelignende forhold. Noe tilsvarende har vi ikke hørt der det er mannlige sexkjøpere og gutter som selger sex, men enkelte informanter legger vekt på at det er gutter som savner omsorg som ofte kommer inn i forhold til eldre menn som tilrettelegger for at de skal kunne komme på besøk og drive med dataspill eller annet hos dem. Overgripere de har snakket med legger vekt på det frivillige i slike forhold og beskriver seg som omsorgspersoner i forhold til guttene.

Offer eller aktiv deltaker

Noen av informantene forteller at guttene de har hatt kontakt med ikke beskriver seg som passive ofre, men som aktører som visste hva de gjorde, og som kjente at

de hadde kontroll over situasjonen. Andre informanter forteller derimot om gutter som i voksen alder beskriver seksuell omgang med voksne, betalende som ubehagelig og som noe som kan være en del av personlige historier med mange overgrep. Den beskrivelsen vi får fra disse informantene er i større grad beskrivelser av gutter som fremstår som ofre i en transaksjon med seksuelle tjenester. I Bjørndahls (2010) oppsummering av litteraturen om menn som selger sex kommer det også frem at menn i intervjuer fremstår som bevisste i sine valg, og mange ser ut til å ha overveiet fordeler og ulemper ved sexsalg. Et interessant trekk ved hennes oppsummering er at det i intervjuundersøkelser i større grad fremstilles som om mennene som selger sex har kontroll, mens i observasjonsstudier og studier med intervjuer av hjelpeapparatet virker som mennene som selger sex er ofre og kjøperne blir fremstilt mer som overgripere. Dette er en større problemstilling i forståelsen av prostitusjon hvor ulike narrativer fremmer ulike forståelser og ideologier som blant annet drøftes av Skilbrei (2009).

Kundegruppen oppgis å være menn over 40, bortsett fra Subrosa som forteller det er kvinner som utgjør den største kundegruppen. Fra enkelte hjelpetiltak blir det beskrevet en gruppe menn som virker kognitivt svake, og som ikke er særlig reflekterte i forhold til sin egen rolle i transaksjonene. Politiet forteller at de mennene de har vært i kontakt med ikke er svakt fungerende, men heller er menn opp i årene som har savn eller usikkerhet i forhold til egen seksualitet.

Debutalderen hos ungdommene anslås for det meste å ligge mellom 13 og 17 år. De seksuelle tjenestene det er snakk om varierer fra onani og avkledning foran nettkamera til oral- og analsex. Det forekommer også tilfeller hvor voksne betaler for å få utløp for spesielle seksuelle ønsker som ikke alltid blir forstått som seksuelle for ungdommene som er involvert.

Uteseksjonen har hatt kontakt med gutter som ikke ønsker å snakke om salg av sex selv om de vedgår at de har utført sex mot betaling fordi de ikke har tro på at reksjonene fra hjelpeapparatet er ønskelige. Det er gutter som ikke vil settes i en offerrolle ved å møte en voksenperson som synes synd på dem.

Oppsummering av funn

- De tilfellene av salg av seksuelle tjenester fra målgruppen som er best dokumentert er gutter som får kontakt med voksne menn gjennom nettdatingsider. På bakgrunn av kartleggingen er det ikke mulig å gi noen gode anslag av hvor mange som kan ha slike erfaringer.
- Kartleggingen tyder ikke på at det er trender som oppstår lokalt som skaper risiko for sexsalg.
- Målgruppen som selger sex viser tegn på dårligere psykisk helse og har større forbruk av rusmidler enn gutter generelt.
- De oppsøker oftere helsetjenester enn andre gutter.
- Motivene for guttene er/ser ut til å være økonomi, seksuell utforskning, spenningssøking eller ønske om omsorg.
- Målgruppen selv beskriver seg som aktive med kontroll over situasjonen. I hjelpeapparatet blir de oftere beskrevet som ofre.

Tiltaksplan

Trondheim har en utfordring med de høye tallene som har kommet frem i Ungdomsundersøkelsen. Ungdomsundersøkelsen har ikke avdekket opphopning av funn på bestemte bydeler, og heller ikke informantene knytter salg av sex til spesielle ungdomsmiljøer. Det fremstår som noe guttene holder for seg selv, noe som også stemmer med inntrykket fra litteraturen (f.eks. Hegna og Pedersen, 2002). Dette er altså et område og en problematikk som krever en byomfattende innsats. Vi har i liten grad funnet at gutter som selger sex selv etterlyser tiltak på dette feltet, samtidig som det pr. dags dato heller ikke finnes tiltak i Trondheim som er rettet spesielt mot ungdom som selger eller bytter seksuelle tjenester. Prosjektet i Oslo har gitt tilbakemelding om at de som nasjonalt kompetansesenter på prostitusjon, de siste 5 år ikke har kunnet hente ut tall fra Trondheim på prostitusjonsområdet (prosjektet, personlig kommunikasjon). Dette gjelder både ifht voksen- og ungdomsprostitusjon, og her skiller Trondheim seg negativt ut i forhold til andre kommuner.

Slik det kommer frem av OBUs satsing på sexsalg blant ungdom kan en spesiell innsats og fokus for å kunne være mottakelig for å snakke om temaet gjøre det lettere for ungdommene å oppsøke hjelp. Hjelpeapparatet i kommunen kan ha nytte av/ønsker veiledning for å bli flinkere til å snakke om temaet, og ikke minst huske å spørre ungdom de er i kontakt med om erfaring med prostitusjon. Undersøkelsen har vist at helsepersonell og hjelperer i kommunen i liten grad spør ungdommene om de har erfaring med sexsalg.

En bekymring vi har i forhold til guttene er om de gjør uheldige valg som de i ettertid angrer på. Det kan være gutter som "tuller seg inn i" seksuelle relasjoner de egentlig ikke ønsker fordi andre som er mer bevisste på sine ønsker tar styring over forholdet blant annet ved å lokke med ulike former for betaling. Guttene har vanligvis ikke ansvaret for at slike relasjoner oppstår, men kan være bedre beskyttet mot dem om de på forhånd har gjort seg opp en mening om hva de vil gjøre i slike situasjoner. Et tiltak i slike sammenhenger kan være opplysning og refleksjon i seksualundervisningen. Lærings- og mestringscenteret i Trondheim kommune utarbeider et undervisningsopplegg.

Gjennom undersøkelsen har vi fått kjennskap til at guttene som har solgt sex i større grad enn andre gutter benytter seg av helsetjenester, selv om det ikke er med tanke på sexsalg de oppsøker helsestasjonen. Opprettholdelsen og utviklingen av helsetilbudet disse guttene benytter seg av er viktig for å ivareta deres behov. Om guttene ønsker å ta opp sexsalg bør de vite at det er mulig på helsestasjonene eller at de der finner informasjon om hvor de kan henvende seg, og være trygge på at de kan ta opp dette og bli møtt av personer som kan høre på dem uten å avvise dem eller fremstå som fordømmende.

For å sikre at vi har et tilbud og kan synliggjøre dette anbefaler vi å ansvarliggjøre enkeltpersoner og enheter gjennom lokale og nasjonale nettverk. Vi har flere mål med dette:

Vi ønsker at det skal være et synlig tilbud for ungdommer som ønsker å kunne ta opp problemer i forbindelse med salg av sex

Vi vil at det skal være mulig å henvende seg for samarbeidspartnere som får kontakt med ungdommene

Vi ser et behov for å fortsette med arbeidet med å hente inn kunnskap om ungdommene som selger sex.

Ungdomsundersøkelsen har vært en viktig kilde til informasjon om fenomenet. Vi foreslår at sexsalg også vies oppmerksomhet i fremtidige ungdomsundersøkelser, og at det vurderes om flere tilleggsspørsmål kan gi nyttig informasjon om de ungdommene det her er snakk om.

Mål	Tiltak	Ansvar	Økonomi
Øke unge gutters kunnskap og bevissthet om egen seksualitet og likeverdighet i relasjoner.	Undervisningsopplegg i ungdomsskolen.	Lærings- og mestringssenteret i Trondheim	
Informere målgruppen om eksisterende tilbud	Utarbeide og distribuere informasjon om det lokale hjelpetilbudet.	Helsestasjonen for ungdom og Uteseksjonen i Trondheim	Etter søknad
Sikre at gutter som selger sex får et tilpasset tilbud.	Øke bevissthet rundt tema ved å ansvarliggjøre enkeltpersoner og enheter gjennom lokale og nasjonale nettverk.	Uteseksjonen i Trondheim tar ansvar for oppstart av lokalt nettverk.	
Opprette et synlig tilbud til ungdom som ønsker å ta opp problemer rundt salg eller bytte av sex.	Sørge for å ha ansatte med spesiell kompetanse på seksualitet og sexkjøp.	Uteseksjonen i Trondheim	Etter søknad til Trondheim kommune, Oppvekst og Utdanning.
Sikre at ungdom i risiko spørres om, og samtales med om sexsalg.	Spre kunnskap om brukergruppa til andre deler av hjelpeapparatet i kommunen. Gjøre veilederen "Ungdom som selger eller bytter sex" kjent for alle deler av det kommunale hjelpeapparatet.	Uteseksjonen i Trondheim Uteseksjonen i Trondheim SLT	
Sikre at Trondheim kommune har oppdaterte tall om omfanget av prostitusjon i ungdomspopulasjonen.	Fortsette å spørre om salg- og bytte av seksuelle tjenester i ungdomsundersøkelsen Vurdere om det er behov for flere tilleggsspørsmål knyttet til sexsalg	SLT Rådmann	Trondheim kommune

Referanser

Bergensklinikkene (2014): *Hurtig kartlegging og handling*. Bergen: Bergensklinikkene veileder.

Bjørndahl, Ulla (2010): *Et usynlig marked. En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex*. Oslo: Prosjenteret.

Grytbakk, Anne og Jannicke H. Borgerstrand (2004): *Følelser i drift*. Trondheim: NTNU, Samfunnsforskning.

Hegna, Kristin og Pedersen, Willy (2002): *Sex for overlevelse eller skyggebilder av kjærlighet. Ungdom under 18 år som selger seksuelle tjenester*. Oslo: NOVA rapport 5/02.

Larsen, Camilla Jordheim og Willy Pedersen (2005): *Bytte, kjærlighet, overgrep. Seksualitet blant ungdom i randsonen*. Oslo: NOVA rapport 10/05.

NOVA (2006): *Ungdom som selger eller bytter sex*. Oslo: NOVA veileder.

Skilbrei (2009): *Nigeriansk prostitusjon på norsk: Feil kvinne på feil sted*". I Mühleisen, Wenche og Røthing, Åse (red.): *Norske seksualiteter* (s. 165-184). Oslo: Cappelen Damm.

HKH-kartlegging utarbeidet av



Camilla Wright – Prosjektleder

Geir Vågen – skriver

Live Næss

Lillian Moe

Vebjørn Brækken

April 2015

Trondheim kommune
Barne- og familietjenesten Midtbyen
Postboks 2300 Sluppen
7004 Trondheim

